

Mimovi za mlade, memi za starije

Damjan Krstajić

U razgovoru s mlađom osobom čuo sam izraz *mim* i pitao sam je šta je to, čisto da proverim da li mislimo na istu stvar. Odgovor je bio da sam previše star da bih razumeo. Međutim, mimovi su itekako važan pojam i u nauku ih je 1976. godine uveo Ričard Dokins, engleski evolucionisti biolog, u svojoj knjizi *Sebičan gen*.

U poglavlju posvećenom mimovima, Dokins iznosi tezu da se kultura među ljudima širi procesom koji je sličan prenosu genetskih informacija i kako takva može dobiti formu evolucije.

Očigledan primer je jezik kojim govorimo. Mi smo se sporazumevali s roditeljima, oni sa svojim roditeljima, njihovi roditelji sa svojim i tako dalje, ali teško da bismo razumeli naše pretke od pre 30 generacija. Slično važi i za modu, ishranu, rituale, umetnost, tehnologiju itd. Svi ti procesi evoluiraju nezavisno od naše genetske evolucije.

Dokins definiše *mim* (en. meme) kao jedinicu prenosa u kulturi ili jedinicu imitacije. Mimovi se prenose s jednog mozga na drugi procesom koji je u osnovi imitacija. Slično prenosu gena s jednog pokolenja na drugo, a koje je u osnovi kopiranje. Mimovi su replikator, ali ne u biološkom smislu.

Kao što neki geni imaju bolje šanse da se replikuju od drugih, tako i kod mimova, neki imaju veću verovatnoću da prežive. Neka melodija ili naučna ideja, imaće bolje šanse za opstanak ako bude više prihvaćena. Mimovi se ne prenose uvek tačno, tako da i kod njih imamo nešto slično mutacijama. Dakle, mimovi evoluiraju i među njima postoji neka vrsta prirodne selekcije.

Dokins navodi da je neka kratka muzička melodija *mim*, ali da ne može da kaže koliko mimova je u jednoj simfoniji.

Kad sam prvi put pročitao *Sebičan gen*, pre više od 20 godina, izneti koncepti i ideje su mi bili novi i revolucionarni, a poglavlje o mimovima sam shvatio kao jedan zanimljiv pogled na kulturu. Desetak godina kasnije, u razgovoru sa istoričarkom umetnosti sa elitnog engleskog univerziteta, saznao sam da ona proučava mimove. Za razliku od Dokinsa, koji je na mimove gledao prevashodno kao na mentalne koncepte koji mogu da

evoluiraju, ona je tvrdila da mim može biti nešto konkretno. Evo njenog primera.

Kad prvi put uđete u kupatilo od hotelske sobe, očekujete da je ono očišćeno pre toga. Međutim, da li je? U nekim hotelima, osoblje na kraju čišćenja kupatila, na toaletnom papiru naprave trougao, i to je konkretan mim.

Danas postoji mimetika (memetics), naučna oblast koja se bavi proučavanjem mimova, kao i naučni časopisi posvećeni mimovima. U naučnoj zajednici ne postoji opšte slaganje u vezi s mimovima. Da li oni stvarno postoje? Da li im zato što živimo u dobu interneta pridajemo prevelik značaj? Koliki je uticaj medija na stvaranje i širenje mimova? Da li postoje mimpleksi, skupovi mimova, koji se zajedno šire? Dosta pitanja na koja naučnici nude različite i zanimljive odgovore.

Sve su to diskusije u akademskim krugovima, ali zadnjih godina mlađa populacija je počela da deli među sobom nešto što oni zovu mimovi. Šta je po njima mim? To je najčešće neka slika, a može biti i kratki video-klip, koja objašnjava nešto, često sa ciljem da zasmee primaoca mima. Naučni termin za njih je da su to internet mimovi. Šire se po društvenima mrežama i tako se prenose s jednog mozga na drugi, baš kao što ih je Dokins opisao. Neki smatraju da je prvi internet mim bio emodži za smešak :-).

Da sam pisao ovaj članak pre desetak godina, ne bih spominjao mimeve, već meme. Dokins je uzeo starogrčku reč mimema, ono što se imitira, i skratio ju je da po zvučnosti liči na englesku reč za gen. Po istom principu, trebalo bi da mi kažemo mem, s pluralom memi, a ne mim, s pluralom mimovi. Nažalost, kod nas se kod mladih ljudi toliko odomaćio termin mimovi, da sam odlučio da u ovom tekstu koristim izraz koji oni svakodnevno upotrebljavaju.

Dokins smatra da kad umremo postoje dve stvari koje možemo ostaviti: gene i mimeve. U knjizi kaže da ne možemo znati da li su recimo geni Sokrata danas prisutni u nekom pojedincu, ali da njegovi mimovi jesu i dalje aktivni i jaki. Meni ima smisla kad kaže da su mimovi deo naše zaostavštine, ali nisam siguran u kojoj meri su, recimo, Sokratovi mimovi njegovi, a koliko pripadaju prethodnim misliocima i kulturi Atine u petom veku pre nove ere.

Za kraj da se vratimo na razgovor s mlađom osobom s početka teksta. Prvo, žao mi je što mladima izgleda niko nije objasnio da nisu mimovi u

pitanju, već memi, ali to je sad već izgubljena bitka. Drugo, da bi se s mladima uopšte moglo diskutovati o mimovima u kulturi, potrebno je da razumeju važne koncepte iz biologije, a to govori u prilog značajnosti opšteg obrazovanja. E ta bitka ne sme da se izgubi.

Reference koje podržavaju činjenice spomenute u članku

1. Mim

[https://sr.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D0%BC_\(%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82\)](https://sr.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D0%BC_(%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82))

2. Knjiga *Sebičan gen*

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Selfish_Gene

3. Ričard Dokins

https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Dawkins

4. Meme

<https://en.wikipedia.org/wiki/Meme>

5. Internet mimovi

https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_meme

6. Naučni časopisi o mimovima

<http://pcp.vub.ac.be/jom-emit/>

<https://www.springer.com/journal/12293>